

Een cursus voor alle artsen

Met onze longen nog vol zomerse lucht zijn we opnieuw bestand tegen een fikse intellectuele inspanning. Geen arts hoeft straks in mineur te hervatten: op 4 oktober gaat de Interuniversitaire cursus palliatieve zorg van start. Professor Bart Van den Eynden, huisarts en arts palliatieve zorg, legt uit waarom ook u er beter bij kunt zijn.

Dr. Michèle Langendries

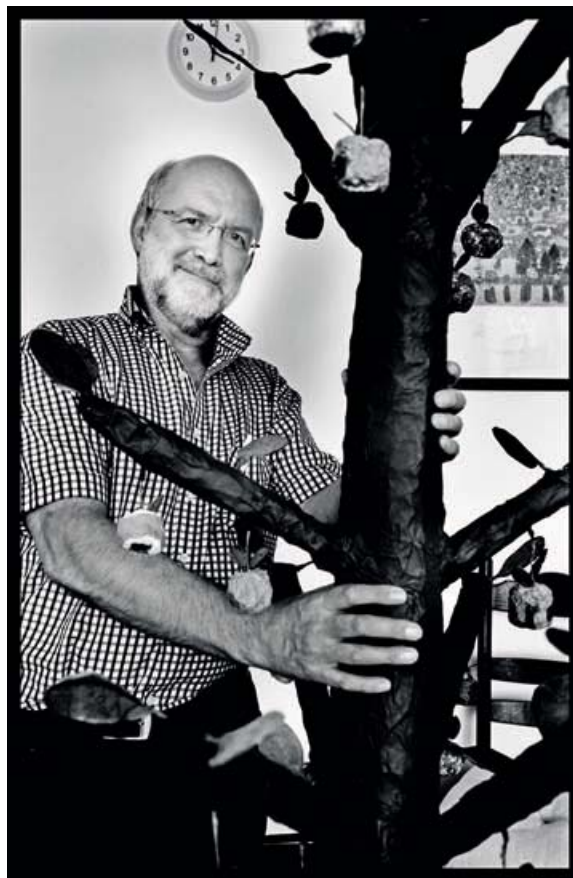
Voluit heet de cursus *Interuniversitaire postacademische vorming in de palliatieve zorg voor artsen*, en hij heeft zijn kinderziekten al enige tijd achter de rug. De eerste editie dateert van begin jaren 90, toen artsen in navolging van Elisabeth Kübler-Ross nog vooral over stervensbegeleiding spraken; er was toen hoofdzakelijk aandacht voor psychische aspecten, veeleer dan voor symptoomcontrole. Intussen maakt palliatieve zorg, met het psychische en somatische luik, deel uit van de basisopleiding geneeskunde. “Maar naar mijn gevoel is dat te beperkt wanneer je als arts een patiënt vlot wil kunnen begeleiden bij zijn levenseinde”, zegt professor Van den Eynden.

Curatief tot het bittere einde

“We willen ervoor zorgen dat alle artsen de palliatieve zorg als een onderdeel van hun taak gaan beschouwen. Belangrijk is dat er tijdens een terminaal ziekteproces tijdig en op een adequate manier naar palliatieve zorg wordt overgestapt.” Wat dat betreft, bestaan er op het terrein nog duidelijk een aantal lacunes. “In het ziekenhuis wordt uitbehandelde patiënten vaak op een bizarre manier hoop gegeven. Mensen krijgen soms behandelingen aangeboden die nog experimenteel zijn. De mogelijkheden ervan worden hen meegedeeld onder vorm van overlevingspercentages die ze niet kunnen interpreteren en hinderlijke bijwerkingen worden in een aantal gevallen amper of niet vermeld. Dat komt omdat veel artsen het curatieve aspect van de zorg moeilijk los kunnen laten en niet goed weten hoe ze de patiënt moeten vertellen dat verdere behandeling geen beterschap meer kan brengen. Bovendien wordt er bij terminaal zieke patiënten globaal te weinig tijd besteed aan het bespreken van alle opties die beschikbaar zijn voor zorg en behandeling.” Disproportioneel weinig, vindt Bart Van den Eynden. “In Sint-Camillus, het ziekenhuis waar ik werk, hebben we een palliatieve raadpleging opgericht. Daar kunnen ambulante, uitbehandelde patiënten terecht om met een arts hun zorg- en behandelingsplan te bespreken – volgens mij een primeur in Vlaanderen. Een consult waarbij de focus ligt op supportieve en palliatieve zorg, duurt bij ons telkens een halfuur.”

Self-fulfilling prophecy

Ook de eerste lijn is nog niet op kruissnelheid. “Uit onderzoek door ziekenfondsen blijkt dat faciliteiten zoals palliatief verlof of de palliatieve premie nog te weinig worden gebruikt. Huisartsen zijn niet altijd op de hoogte van het bestaan van die premie of durven ze niet

▲ Prof. Dr. Bart Van den Eynden: “Huisartsen zijn niet altijd op de hoogte van het bestaan van de palliatieve premie of durven ze niet aanvragen.”

“Er is nood aan een masteropleiding palliatieve zorg, maar de weg daarvoor is lang en er is van overheidswege toelating nodig.”

aanvragen. Dat terwijl een dergelijk initiatief van de arts moet komen, en niet van de patiënt.” Maar lang voor dat stadium is bereikt, moet palliatieve zorg in de spreekkamer aan bod komen. “De huisarts zou eigenlijk voor elk van zijn patiënten moeten weten hoe die persoon tegen behandeling en zorg bij het levenseinde aankijkt. Het onderwerp moet worden aangesneden voor er een ongeneeslijke ziekte optreedt, *in tempore non suspecto*. Er leeft bij huisartsen heel wat terughoudendheid tegenover die werkwijze. Eén obstakel is waarschijnlijk dat de patiënt een dergelijk gesprek associeert met de nabijheid van de dood. Maar patiënten gaan die associatie juist maken omdat artsen momenteel alleen over het levenseinde met hen praten als de dood inderdaad nabij is. De redenen die worden aangehaald om de dialoog uit de weg te gaan zijn dus een *self-fulfilling prophecy*.” Misschien moet het worden

voorgedaan. Omvat de cursus sessies communicatietraining? Rollenspelen?

Masteropleiding

“Tijdens de laatste sessie bespreken de deelnemende artsen casuïstiek; dit gebeurt multidisciplinair, omdat voor de gelegenheid ook verpleegkundigen en psychologen aan de sessie deelnemen. Maar rollenspelen of sessies voor communicatie- en technische training staan niet op het programma. We hebben de cursus qua tijdsinvestering haalbaar willen houden voor een zo groot mogelijk aantal artsen. Als ze de informatie zoals die nu wordt overgebracht, oppikken en in de praktijk gebruiken, dan is het al mooi.” Met onze vraag hebben we professor Van den Eynden duidelijk bij zijn toekomstplannen gebracht. “Voor personen die als palliatieve referentiearts willen fungeren of in een dienst palliatieve zorg gaan werken, zou een zwaardere opleiding wél nodig zijn”, overweegt hij. “Om tot een dergelijke functie toe te treden, moet je momenteel alleen op een niet-formele manier kunnen bewijzen dat je ervaring hebt met palliatieve zorg. Er is nood aan een masteropleiding palliatieve zorg, maar de weg daarvoor is lang en er is van overheidswege toelating nodig.”

Spirituele dimensie

De huidige cursus omvat zes zaterdagen, waarop telkens een ander aspect wordt belicht. Niet alleen medisch-technische vragen worden beantwoord, want achtereenvolgens komen het lichamelijke (pijn- en symptoomcontrole), het psycho-emotionele, het sociale en het spiritueel-levensbeschouwelijke aspect aan bod. In het docentenpanel zijn de vier Vlaamse universiteiten én het werkveld vertegenwoordigd. We pinnen ons nog even vast op het spirituele aspect: hoe gemakkelijk is dat te bespreken, als je alleen nog maar weet tot welke verhitte discussies begeleiding bij het levenseinde tijdens dit voorjaar aanleiding heeft gegeven? Onze gastheer is er gerust in: “Helemaal niet moeilijk, als je het spirituele breder ziet dan vanuit de invalshoek van godsdienst en geloof alleen. Mensen kunnen mentale energie putten, bijvoorbeeld, uit een wandeling in de natuur of uit muziek. Als je het spirituele op die manier benadert, kan iedereen in het gehoor zich daarin vinden.” Zullen we dan maar zeggen: allen daarheen?

Professor Bart Van den Eynden is coördinator en docent van de cursus palliatieve zorg. Hij is verantwoordelijk voor de Leerstoel Palliatieve Zorg aan de Universiteit Antwerpen en maakt deel uit van de Vakgroep Huisartsgeneeskunde, Interdisciplinaire Gezondheidszorg en Geriatrie aan deze universiteit. Professor Van den Eynden is ook diensthooft van het Centrum voor Palliatieve Zorg Sint-Camillus, Wilrijk-Antwerpen.

De cursus Interuniversitaire postacademische vorming in de palliatieve zorg voor artsen loopt van 4 oktober 2008 tot 16 mei 2009. De vier Vlaamse universiteiten leveren niet alleen ieder een deel van het docentenpanel aan, ze bieden de cursus ook in de loop van het jaar beurtelings onderdak. Meer inlichtingen kunt u verkrijgen op het secretariaat van het Centrum Huisartsgeneeskunde: cil.leytens@ua.ac.be, ☎ 03/820.29.33.